

Vragen

1. Wat is uw visie op de noodzaak bestaande onafhankelijkheidswaarborgen te versterken?

De noodzaak om bestaande onafhankelijkheidswaarborgen te versterken is in het segment van OOB controles op de agenda gekomen door de zgn boekhoudschandalen (die tevens controleschandalen waren) aan het begin van deze eeuw, en opnieuw door de kredietcrisis sinds 2008. Gebleken is dat de controlerende accountants van OOB's te weinig een professioneel kritische houding aannemen tegenover hun opdrachtgevers.

Deze accountants zijn in de verdrukking gekomen door een proces van schaalvergroting bij de cliënt, waarin zij noodgedwongen zijn meegegaan, met hogere audit fees per opdracht en toenemende afhankelijkheid van de gecontroleerden tot gevolg. Het management van de cliënten, zelf opgejaagd door veeleisende aandeelhouders, schroomde niet om van de kwetsbare positie van hun accountants misbruik te maken (bijlage 1).

Naar mijn oordeel is versterking van de positie van de accountant nodig door aanpassing van markt-zowel als governancestructuren (bijlagen 2 en 3). Tegelijk moeten we aan verbetering c.q. herstel van het normbesef werken, want een cultuurprobleem is er zeker ook (bijlage 4). Regelgeving en toezicht tenslotte moeten het geheel ondersteunen en bewaken.

De motivering van dit oordeel is dat in de huidige oligopolistische markt voor OOB controles de relaties tussen de marktpartijen te hecht zijn, en de wederzijdse belangen te groot, om de gewenste afstandelijkheid in het oordeel mogelijk te maken (bijlage 5). In de sector financiële instellingen klemmt dit probleem des te meer, gezien het uiterst beperkte aantal aanbieders van controlediensten.

Door alle maatregelen, getroffen na de boekhoudschandalen dan wel nog in te voeren naar aanleiding van de kredietcrisis, worden de kosten van wettelijke controles wel aanzienlijk verhoogd. Dit treft niet alleen de OOB's, maar ook het MKB. Immers ook voor het grote en middelgrote MKB geldt een wettelijke controleplicht.

Naar mijn oordeel is men hier te ver doorgeschoten. Immers de situatie ten aanzien van onafhankelijkheid is in het MKB wezenlijk anders dan in de sector beursgenoteerd / OOB. Ik heb er dan ook voor gepleit om de wettelijke controleplicht in het MKB af te schaffen (bijlage 6). Het voorstel van de Commissie, om de wettelijke controleplicht in het MKB te vervangen door een wettelijke beoordelingsplicht, leek mij een adequate reactie om deze overkill aan regelgeving voor het MKB te corrigeren (bijlage 7), maar helaas heeft de Commissie dit voorstel niet gehandhaafd. Ik pleit ervoor om dit nogmaals bij de Commissie onder de aandacht te brengen.

2. Past naar uw mening het maken van een onderscheid tussen controle gerelateerde diensten en overige dienstverlening en overige dienstverlening bij de vraag welke diensten een accountantsorganisatie mag leveren bij een OOB-controlecliënt naast de wettelijke controle?

Voor de big four accountantsorganisaties zijn advieshonoraria, naast controlehonoraria, een belangrijke bron van inkomsten, en daarom is de samenloop van adviesdiensten met controlediensten bij dezelfde controlecliënt een factor van wezenlijk belang bij de beoordeling van de onafhankelijkheid zowel in feite als ook in de perceptie van gebruikers (bijlage 8). Een verbod op het verlenen van adviesdiensten door accountantsorganisaties aan hun controlecliënten zou dus een logische stap zijn.

Echter, bij deze afweging speelt naast het belang van het maatschappelijk verkeer (bij onafhankelijkheid) ook het kostenaspect voor de controlecliënt een rol. Het zou bijzonder inefficiënt zijn, als een verbodsbepaling het verlenen van direct aan de controle gerelateerde diensten door de controlerende accountant onmogelijk zou maken.

Daarom is het noodzakelijk om een onderscheid te maken tussen controle gerelateerde diensten, die zijn toegestaan, en overige niet-controle diensten, die zijn verboden.

3. Zou daarbij een maximum moeten worden gesteld aan het percentage van deze controle gerelateerde dienstverlening, respectievelijk overige dienstverlening ten opzichte van de omzet uit de wettelijke controle? Zo ja, hoe hoog moet dit percentage volgens u zijn?

Nee. Een heldere en overtuigende maatregel zou moeten inhouden dat controle gerelateerde dienstverlening wordt toegestaan, en dat overige dienstverlening wordt verboden.

Wanneer we de aan controle gerelateerde dienstverlening beperken tot assurance diensten, dat wil zeggen ten behoeve van het maatschappelijk verkeer (en niet ten behoeve van de controlecliënt), dan doen we optimaal recht aan het efficiëncy argument (alle assurance bij dezelfde cliënt door dezelfde dienstverlener) en zie ik geen aanleiding om een maximum percentage als grens in te stellen. Eerder zou het te overwegen zijn om een beperking te stellen aan de verhouding tussen het honorarium aan assurance diensten (inclusief de wettelijke controle) bij een controlecliënt, en de totale omzet van de betreffende accountantsorganisatie.

Alle overige dienstverlening door de controlerend accountant zou moeten worden verboden, want 'Je lost het probleem niet op door het wel een beetje te blijven doen' (Plasterk in het FD van 28-10-2011) en het toestaan van overige dienstverlening, hoeveel of hoe weinig ook, vergroot het commerciële belang van de accountantsorganisatie bij de controlecliënt en daarmee het risico op verlies aan objectiviteit in de oordeelsvorming (bijlage 9).

NB Ik ga er van uit dat deze vraag uitsluitend betrekking heeft op de dienstverlening aan OOB cliënten (zie ook vraag 9).

4. Bent u het eens met de lijst van toegestane controle en aan controle gerelateerde diensten zoals opgenomen in bijlage I? Welke diensten zou u willen toevoegen of verwijderen?

De lijst van toegestane diensten zou alle assurance diensten dienen te omvatten die ten behoeve van het maatschappelijk verkeer bij de controlecliënt worden uitgevoerd (zie het antwoord op vraag 3).

Echter de in bijlage III opgenomen categorie "Overige verklaringen, die conform wettelijk voorschrift door de accountant moeten worden opgesteld" lijkt te voldoen aan dit criterium, mits hieronder wordt verstaan "assurance rapporten" oftewel uitsluitend controleverklaringen en beoordelingsverklaringen. Deze categorie zou aan de lijst van toegestane diensten moeten worden toegevoegd.

NB Ik ga er van uit dat deze vraag uitsluitend betrekking heeft op de dienstverlening aan OOB cliënten (zie ook vraag 9).

5. Bent u het eens met de lijst van verboden diensten zoals opgenomen in bijlage II? Welke diensten zou u willen toevoegen of verwijderen?

Nee. Alle dienstverlening die niet betreft het uitvoeren van assurance diensten ten behoeve van het maatschappelijk verkeer dient te worden verboden (zie de beantwoording van vraag 2). Een lijst van verboden diensten is dus niet nodig.

NB Ik ga er van uit dat deze vraag uitsluitend betrekking heeft op de dienstverlening aan OOB cliënten (zie ook vraag 9).

6. Kunt u in bijlage III aangeven welk van de daar genoemde diensten volgens u hoort bij de aan controle gerelateerde diensten, verboden diensten of overige diensten?

Alle dienstverlening die niet betreft het uitvoeren van assurance diensten ten behoeve van het maatschappelijk verkeer dient te worden verboden. Alle in bijlage III opgenomen diensten horen dus bij de verboden diensten, met uitzondering van de categorie "Overige verklaringen, die conform wettelijk voorschrift door de accountant moeten worden opgesteld, mits hieronder wordt verstaan "assurance rapporten" oftewel uitsluitend controleverklaringen en beoordelingsverklaringen. Deze zou dienen te worden toegevoegd aan de lijst met toegestane diensten (zie het antwoord op vraag 4).

NB Ik ga er van uit dat deze vraag uitsluitend betrekking heeft op de dienstverlening aan OOB cliënten (zie ook vraag 9).

7. Welke criteria hebt u gehanteerd bij de beantwoording van de vragen 4 tot en met 6?

Het criterium is ontleend aan het rapport van de AFM, “Prikkel voor kwaliteit”. In de aanbeveling op blz. 11 van dit rapport wordt een onderscheid gemaakt tussen diensten gericht op het verstrekken van zekerheid aan externe gebruikers, versus diensten ten behoeve van de controlecliënt zelf. Dit is aldus vertaald dat alle assurance diensten ten behoeve van het maatschappelijk verkeer behoren te worden toegestaan. Het zou immers bijzonder inefficiënt zijn als anderen dan de controlerende accountant deze diensten aan de controlecliënt zouden moeten verlenen. Echter alle overige dienstverlening vergroot het commerciële belang dat de controlerend accountant heeft bij de relatie met de controlecliënt onnodig, en dient daarom te worden verboden.

8. Indien het verlenen van overige diensten zijn toegestaan, bij wie zou de beslissing moeten liggen over het verlenen van toelaatbare overige diensten aan een controlecliënt in een specifiek geval:

- a. de accountantsorganisatie?**
- b. de externe accountant?**
- c. de auditcommissie van de controlecliënt?**
- d. degene die de externe accountant benoemt?**
- e. een toezichthouder, in casu DNB of AFM?**
- f. een andere partij, zo ja, welke zou dat zijn?**

De beslissing over opdrachtverlening respectievelijk – aanvaarding ligt bij het bestuur van cliënt respectievelijk het bestuur van de accountantsorganisatie. Indien het verlenen van overige diensten zou worden toegestaan, is het wenselijk om in dit traject waarborgen in te bouwen, i.c. een verplichte instemming van de (audit commissie van de) raad van commissarissen en een soortgelijk orgaan in de accountantsorganisatie, of van een toezichthouder op de accountantsorganisatie.

9. Zouden uw antwoorden op de vragen 1 t/m 8 anders luiden wanneer het gaat om niet OOB-controlecliënten? Maakt u hierbij verschil tussen grote (niet OOB-) controlecliënten versus MKB-controlecliënten.

Ja. De beslissing om bepaalde dienstverlening te verbieden is steeds een afweging tussen het belang van onafhankelijkheid enerzijds en het verlies aan efficiency anderzijds (zie het antwoord op vraag 2). De noodzaak tot versterking van waarborgen bestaat met name bij OOB controles, zoals blijkt uit de kredietcrisis en daarvoor uit de beursschandalen (zie het antwoord op vraag 1). Daarentegen is het kostenaspect, resp. het verlies aan efficiency bij MKB cliënten een doorslaggevend bezwaar. Per saldo is het verdedigbaar dat de afweging anders uitvalt.

Weliswaar zijn ook bij controle opdrachten in het MKB onafhankelijkheidswaarborgen noodzakelijk, want ook hier wordt de accountant door de gecontroleerde betaald, zodat vertrouwen in de objectiviteit van het oordeel niet op voorhand vaststaat. In de huidige NVO, die betrekking heeft op assurance opdrachten, wordt een onderscheid gemaakt tussen OOB controles, en overige controles, waarbij voor OOB controles het strengste regime geldt. Er ontstaat zodoende wel een gevaar voor verwarring bij de gebruiker, daar er gradaties van onafhankelijkheid worden aangebracht die uit de rapportage (de verklaring) niet blijken (bijlage 10).

Wat precies de verschillen in vereiste waarborgen zouden moeten zijn, is voor discussie vatbaar, maar een algeheel verbod op de combinatie van adviesdiensten (anders dan controle gerelateerde diensten) met controlediensten zou voor het MKB onder de huidige omstandigheden tot een onaanvaardbaar verlies aan efficiency leiden. Het hangt er echter wel van af hoe je omgaat met de wettelijke controleplicht in het MKB (bijlage 11).

Het in de regelgeving aanbrengen van een onderscheid tussen grote (niet OOB) controlecliënten en MKB controlecliënten (in aanvulling dus op de NVO, die thans al onderscheid maken tussen OOB controles en overige controles) acht ik uit het oogpunt van verwarring (zie hierboven) niet wenselijk en uit het oogpunt van techniek van regelgeving ook niet zinvol. Immers de wetgever heeft nadrukkelijk de mogelijkheid opengehouden om het OOB begrip aan te passen aan de behoefte van het

maatschappelijk verkeer. Een additionele categorie groot-MKB naast OOB en niet-OOB lijkt mij onnodig complex.